

Handläggare:
emelie.mynde@fub.se
julia.henriksson@fub.se
eva.borgstrom@fub.se

Socialstyrelsen
4.1-10777/2026

Remissvar: Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Riksförbundet för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 26 000 medlemmar i lokalföreningar runt om i landet. Personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhöriga är medlemmar i FUB liksom många andra som delar vår grundsyn.

Sammanfattning

FUB välkomnar att Socialstyrelsen tar fram nya föreskrifter som stärker kvaliteten i bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS. FUB är särskilt positiv till skärpta krav på delaktighet för barn och ungdomar och personalens kompetens. Samtidigt anser FUB att flera avgörande frågor regleras alltför svagt genom allmänna råd istället för bindande föreskrifter, framför allt när det gäller att motverka institutionsliknande miljöer.

Institutionalisering, samlokalisering och gruppstorlek

FUB:s viktigaste invändning gäller att Socialstyrelsen inte föreslår bindande regler för att motverka institutionsliknande förhållanden. FUB anser att frågor som samlokalisering, gruppstorlek, omsorgskomplex och samutnyttjande av personal har stor betydelse för barns och ungdomars trygghet, hälsa, integritet, självbestämmande och möjlighet att leva som andra. FUB ifrågasätter Socialstyrelsens bedömning att sådana frågor ligger utanför myndighetens normgivningsbemyndigande och menar att regeringen vid behov bör ge Socialstyrelsen ett utökat uppdrag att motverka institutionalisering.

FUB anser att:

- bostäder för barn inte ska samlokaliseras med andra verksamheter enligt LSS eller SoL,
- huvudregeln att 2–4 barn bor tillsammans ska regleras genom bindande föreskrift,
- det allmänna rådet att barn med olika ålder och mognad inte ska bo tillsammans regleras genom bindande föreskrift.

Barnperspektiv och barnets bästa

FUB anser att Socialstyrelsens utredning saknar en tillräcklig barnkonsekvensanalys. Då barn kan bo i LSS-bostad under stora delar av sin uppväxt och att boendemiljön därför har avgörande betydelse för utveckling, trygghet och delaktighet behöver detta analyseras genomgående. FUB menar att barns rättigheter enligt Barnkonventionen kräver starkare skydd i föreskrifterna mot institutionsliknande miljöer och att barn ska få växa upp i så hemlika miljöer som möjligt.

Omvårdnad och trygghet

FUB välkomnar att begreppet omvårdnad breddas och även omfattar vägledande stöd. FUB vill dock att det tydliggörs att:

- tillsynsbehov ingår i omvårdnaden,
- omvårdnad inom boendet inte får användas som argument för att neka andra LSS-insatser,
- att barn ska kunna påkalla personalens uppmärksamhet ska vara bindande föreskrift.

Tvångs- och begränsningsåtgärder

FUB vill att verksamheterna uttryckligen ska ha rutiner för att identifiera, förebygga och åtgärda både olycksrisker och tvångs- och begränsningsåtgärder. FUB anser att säkerhetsåtgärder ibland används på ett sätt som begränsar barns självbestämmande och integritet.

Delaktighet, inflytande och kommunikation

FUB är mycket positiv till de nya bestämmelserna om individanpassat kommunikativt och kognitivt stöd. Vi välkomnar särskilt att behovet av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) lyfts fram som en förutsättning för att barn ska kunna uttrycka sina åsikter, påverka sin vardag och utöva självbestämmande.

Hälsa, egenvård och samarbete

FUB stödjer förslagen om hälsa och omvårdnad men vill att:

- stöd med ordinerad egenvård uttryckligen skrivs in i föreskrifterna,
- egenvård och vårdkontakter som huvudregel ska ske i samråd med vårdnadshavare,
- samverkan med andra aktörer tydligare kopplas till den enskildes samtycke och delaktighet.

Skydd mot brott och övergrepp

FUB välkomnar skärpta regler om polisanmälan men anser att misstankar om brott mot barn alltid ska polisanmälas genom bindande föreskrift. FUB vill även att Socialstyrelsen tydligare markerar att även andra misstänkta brott mot barn bör polisanmälas.

Personalens och föreståndarens kompetens

FUB är mycket positiv till skärpta kompetenskrav för både personal och föreståndare, speciellt att minst en fjärdedel av personalen ska ha relevant eftergymnasial utbildning.

Samtidigt föreslår FUB att:

- kunskap om kommunikation uttryckligen ska framgå som ett kompetenskrav,
- Kravet på ett års eftergymnasial utbildning ska gälla relevant utbildning.

Ledarskap, handledning och kvalitet

FUB välkomnar bindande krav på introduktion, handledning och kompetensutveckling. FUB anser också att:

- verksamheter ska ha krav på tydliga rutiner för synpunkter och klagomål,
- verksamheten ska utvecklas i takt med forskning och förändrad lagstiftning,
- föreståndare bör ha ett begränsat antal verksamheter att ansvara för, helst högst två,
- föreståndare inte bör ansvara för verksamheter med olika målgrupper samtidigt.

Bemanning och uppföljning

FUB stödjer bindande krav på tillräcklig bemanning dygnet runt för att tillgodose behov av trygghet, säkerhet, omvårdnad och fritidsaktiviteter. FUB anser även att det är viktigt att barnet ska få komma till tals i uppföljningen om det inte strider mot barnets bästa.

Samlad bedömning

FUB välkomnar många av Socialstyrelsens förslag och ser dem som viktiga steg för att stärka kvalitet, delaktighet och rättssäkerhet för barn och ungdomar. Samtidigt anser FUB att de mest avgörande frågorna – att motverka institutionalisering, begränsa gruppstorlekar, reglera samlokalisering och säkerställa barns och ungdomars rätt till en trygg och hemlik uppväxtmiljö – måste regleras genom bindande föreskrifter för att fullt ut tillgodose barnets bästa och rätten att leva som andra.

Närmare om Socialstyrelsens normgivningsbemyndigande

FUB ifrågasätter Socialstyrelsens bedömning att frågor om institutionsliknande förhållanden, samlokalisering och gruppstorlek inte skulle omfattas av myndighetens bemyndigande att meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, säkerhet eller hälsa. Antal boende, tillgången till personal, boendets utformning och lokalisering i samhället är faktorer som i stor utsträckning påverkar den enskildes hälsa och välbefinnande. Om Socialstyrelsen bedömer att nuvarande bemyndigande är otillräckligt bör Socialstyrelsen lyfta till regeringen att ett utökad

normgivningsbemyndigande skyndsamt bör ges myndigheten. FUB föreslår att ett sådant bemyndigande bör avse att motverka institutionalisering.

FUB:s synpunkter och förslag

Nedan följer Riksförbundet FUB:s synpunkter och förslag till de föreslagna föreskrifterna:

1 kap 1 § - Tillämpningsområde

Riksförbundet FUB ser positivt på att föreskrifternas tillämpningsområde tydliggörs och att det klargörs att regleringen omfattar både beslut om insatsen och verkställigheten av denna. FUB föreslår dock att det förtydligas att bestämmelsen även omfattar nämnder eller funktioner som nämnden delegerat uppgifter eller beslutanderätt till. Detta eftersom det är vanligt att beslut enligt LSS delegeras till tjänstepersoner eller funktioner på tjänstemannanivå.

1 kap 2 § - Begreppsförklaringar

Riksförbundet FUB tillstyrker att det införs begreppsförklaringar, däremot bör dessa kompletteras i vissa delar. Riksförbundet FUB ser mycket positivt på att begreppsförklaringen för omvårdnad föreslås innefatta stöd av vägledande natur. Detta kommer att leda till ett klargörande kring vad stödet ska innefatta, samt mer korrekta bedömningar av rätten till boende med särskild service för barn. Detta då FUB annars ser risker att barn med intellektuell funktionsnedsättning får avslag på ansökan om bostad, när personen inte har tillräckligt behov av handgriplig omvårdnad. Vad gäller definitionen av omvårdnad bör det framgå att det även avser barnets eller ungdomens *tillsynsbehov*. Detta då tillsyn inte anges som en omvårdnadsinsats senare i föreskrifterna, och risken annars finns att en persons tillsynsbehov inte vägs in i bedömningen av rätten till insatsen eller anses ingå i omvårdnaden vid utförandet av insatsen.

Riksförbundet FUB anser därtill att paragrafen bör kompletteras med ett klargörande att även om omvårdnad ges inom ramen för bostaden med särskild service för barn så utesluter det inte att kompletterande LSS-insatser beviljas. FUB delar bedömningen att omvårdnad i bostad med särskild service ska omfatta stöd för att tillgodose den enskildes fysiska, psykiska och

sociala behov. Samtidigt är det av stor vikt att föreskrifterna tydliggör att detta inte innebär att andra LSS-insatser därmed anses tillgodosedda eller uteslutna.

2 kap 2 § - Ledningssystem

FUB ser positivt på att verksamheter åläggs att arbeta systematiskt med att identifiera, förebygga och åtgärda olycksrisker i boendemiljön. Samtidigt finns en risk att säkerhetsaspekter ges ett alltför ensidigt fokus om bestämmelsen inte även tydligt omfattar arbetet med att förebygga tvångs- och begränsningsåtgärder. I praktiken kan åtgärder som införs i säkerhetssyfte, exempelvis lås, haspar, titthål eller övervakande teknik, innebära begränsningar av den enskildes självbestämmande om de används utan samtycke.

FUB noterar att även konsekvensutredningen berör denna problematik. IVO har dessutom i rapporten "*Att inte få rätten att leva som andra*" (2023) lyft att åtgärder som syftat till att öka säkerheten i många fall istället kommit att utgöra otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder. Även om den riktade granskningen gällde LSS-bostäder för vuxna finns samma risker i verksamheter för barn. Att problematiken med tvångs- och begränsningsåtgärder är omfattande framgår inte bara av IVO:s riktade granskning utan stärks av de rapporter som FUB får från våra medlemmar. Socialstyrelsens förslag till föreskrift i sin nuvarande lydelse kan riskera att få negativa konsekvenser i form av ökade tvångs- och begränsningsåtgärder. Mot denna bakgrund anser FUB att bestämmelsen bör kompletteras enligt följande:

"Den som bedriver verksamheten ska fastställa rutiner för att fortlöpande identifiera, förebygga och åtgärda olycksrisker samt *tvångs- och begränsningsåtgärder* i boendemiljön."

Ett sådant tillägg skulle tydliggöra att kvalitetsarbetet behöver omfatta både säkerhet och skyddet för den enskildes självbestämmande och integritet. Det skulle också bidra till att verksamheter fortlöpande reflekterar över hur säkerhetsåtgärder kan påverka den enskildes fri- och rättigheter samt självbestämmande.

FUB:s förslag:

2 kap 2 §

Den som bedriver verksamhet i form av bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt 9 § 8 LSS ska fastställa rutiner för att fortlöpande identifiera, förebygga och åtgärda olycksrisker samt tvångs- och begränsningsåtgärder i boendemiljön.

3 kap 1 § bostadens utformning

Riksförbundet FUB instämmer i föreskriften och vikten av att boendemiljön ska vara säker och trygg, samt att inomhus- och utomhusmiljön ska vara anpassad efter varje persons behov.

Riksförbundet FUB anser att det allmänna rådet om att personer som bor i bostaden ska kunna påkalla personalens uppmärksamhet på ett enkelt sätt ska regleras genom bindande föreskrift. Möjligheten att snabbt och enkelt få kontakt med personal är en grundläggande förutsättning för den enskildes trygghet, personliga säkerhet och hälsa i bostaden. Det kan dessutom vara förenligt med stora risker för liv och hälsa om ett barn med omfattande omvårdnads- eller medicinska behov inte kan påkalla hjälp. Barnen har därutöver ofta ett omfattande tillsynsbehov, vilket gör att det är viktigt att tillsyn anges som en del av omvårdnaden.

Enligt 13 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade får Socialstyrelsen meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa. FUB anser att möjligheten att på ett enkelt sätt kunna påkalla personalens uppmärksamhet tydligt faller inom ramen för detta bemyndigande.

För många personer som bor i bostad med särskild service för barn är tillgång till stöd från personal avgörande i situationer som rör exempelvis omvårdnad, kommunikation, medicinska behov, oro, otrygghet eller andra akuta situationer. Om den enskilde inte på ett enkelt sätt kan få kontakt med personal riskerar detta att få allvarliga konsekvenser för både hälsa och personlig säkerhet.

FUB anser därför att bestämmelsen inte bör stanna vid ett allmänt råd utan utformas som en bindande föreskrift. FUB anser att övriga punkter i de allmänna råden gällande bostadens utformning även fortsättningsvis kan regleras genom allmänna råd.

3 kap 1 § - Att leva som andra enligt 5 § LSS

Riksförbundet FUB är starkt kritiskt till att bestämmelserna om institutionell prägel endast föreslås regleras genom allmänna råd. Institutionslika förhållanden, samlokalisering, stora boendegrupper, samutnyttjande av personal och omsorgskomplex har avgörande betydelse för den enskildes möjlighet att leva som andra enligt 5 § LSS. Sådana förhållanden har även stor påverkan på den enskildes trygghet, självbestämmande, integritet, delaktighet och hälsa. FUB anser att regleringen är otillräcklig mot bakgrund av den utveckling som idag kan ses i Sverige gällande LSS-bostäder där verksamheter i allt större utsträckning organiseras på ett sätt som riskerar att återskapa institutionsliknande miljöer.

Barnkonsekvensanalys

Riksförbundet FUB anser att utredningen saknar en tillräcklig barnkonsekvensanalys av vilka följder det får för barnets bästa att kravet på att motverka institutionsliknande miljöer i LSS-bostäder för barn inte föreslås bli bindande föreskrifter.

Det bör särskilt uppmärksammas att ett barn kan bo i en bostad med särskild service för barn och ungdom enligt LSS en stor del av sin barndom. Boendemiljön får därmed en avgörande betydelse för barnets utveckling, trygghet och rätt till en god uppväxt på jämlika villkor. Mot denna bakgrund är det av största vikt för barnets bästa att dagens allmänna råd om att motverka institutionsliknande miljöer omvandlas till tvingande föreskrifter.

FUB anser att barn som växer upp i LSS-bostäder inte ska behöva göra det i omsorgskomplex eller andra institutionsliknande miljöer där flera verksamheter samlokaliseras. Barn har rätt till en uppväxtmiljö som så långt som möjligt liknar andra barns, vilket även innefattar rätten att bo i vanliga bostadshus avsedda för bostäder.

Av Barnkonventionen, särskilt artikel 3, följer att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Utredningen borde därför tydligare ha analyserat hur förslaget att inte reglera förbud mot institutionsliknande miljö genom bindande föreskrift påverkar barns rätt till trygghet, integritet, delaktighet och en icke-institutionell uppväxtmiljö.

Socialstyrelsens normgivningsbemyndigande

Socialstyrelsen anger att myndigheten övervägt att införa bindande krav för att motverka samlokalisering, men bedömt att det saknas tillräckligt stöd i myndighetens bemyndiganden.

FUB ifrågasätter denna bedömning. Enligt 13 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade får Socialstyrelsen meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa. FUB vill här understryka den kraftiga inverkan institutionsliknande förhållanden har på den enskildas hälsa.

Begreppet hälsa måste i detta sammanhang förstås brett och omfatta såväl fysisk som psykisk hälsa, trygghet, självbestämmande och sociala levnadsvillkor. Även integritet och möjligheten att leva som andra är nära kopplade till den enskildes hälsa och välbefinnande.

FUB har därför svårt att se att frågor som rör institutionsliknande boendeformer skulle falla utanför Socialstyrelsens normgivningsbemyndigande. Tvärtom anser FUB att sådana frågor ligger nära kärnan i myndighetens ansvar att skydda enskildas hälsa och personliga säkerhet inom verksamhet enligt LSS.

FUB saknar dessutom en närmare motivering från Socialstyrelsen kring varför myndigheten bedömer att bindande regler om institutionell prägel inte ryms inom bemyndigandet.

Samlokalisering och institutionsliknande förhållanden

För FUB:s ställningstagande kring samlokalisering och institutionslika förhållanden, se FUB:s remissvar gällande författningarna om LSS-bostad för vuxna.

FUB vill dock särskilt uppmärksamma de återkommande rapporter vi får om samlokalisering mellan bostad med särskild service för barn och korttidsvistelse för barn. Sådana lösningar leder ofta till samutnyttjande av personal mellan verksamheterna och riskerar att påverka kvaliteten och kontinuiteten i stödet negativt.

För många barn med intellektuell funktionsnedsättning och omfattande stöd- och omvårdnadsbehov är det av stor betydelse att antalet personer de behöver förhålla sig till är begränsat. Detta gäller inte enbart andra barn utan även personal. Frekventa personalbyten och ett stort antal olika personal riskerar att påverka barnens trygghet, kommunikation, relationer och möjligheter till individuellt anpassat stöd negativt.

Antalet personer i en bostad med särskild service för barn

FUB ifrågasätter Socialstyrelsens bedömning att myndigheten saknar stöd att meddela bindande föreskrifter om antalet boende i en bostad med särskild service för barn. FUB anser att ett högsta antal boende inte skulle innebära någon ny materiell reglering, utan snarare ett förtydligande och konkretiserande av redan gällande principer i lag och förarbeten.¹ Detta ligger enligt FUB väl inom ramen för Socialstyrelsens normgivningsbemyndigande enligt 13 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Antalet boende har direkt betydelse för barnens hälsa, trygghet, integritet och personliga säkerhet. Stora boendegrupper och omsorgskomplex riskerar att leda till standardiserade lösningar, minskad kontinuitet, ökat samutnyttjande av personal och begränsade möjligheter till individuellt anpassat stöd. Det måste beaktas att ett barn med funktionsnedsättning kan bo i en bostad med särskild service för barn under i princip hela sin uppväxt. Det är därför av särskild vikt att bostaden är hemlik och präglas av så familjelika förhållanden som möjligt.

I detta innefattas bland annat att antalet boende ska vara begränsat till några få och att verksamheten inte organiseras på ett sätt som skapar institutionsliknande miljöer. Barnet måste ges reella möjligheter att bygga nära relationer, känna trygghet och utveckla sociala sammanhang över tid. En alltför stor eller opersonlig boendemiljö riskerar att motverka barnets rätt till delaktighet, integritet och en trygg uppväxtmiljö.

FUB anser därför att de allmänna råden om att det bör bo högst 2-4 barn i en bostad med särskild service för barn ska regleras genom bindande föreskrift. I andra hand anser FUB att principen om ett begränsat antal boende i bostad med särskild service bör regleras genom bindande föreskrift, medan det exakta antalet boende fortsatt möjligtvis kan regleras genom allmänna råd.

Det är endast kommuner som kan bygga stora bostäder med särskild service för barn då privata verksamheter måste ha tillstånd från IVO. Om inte bindande föreskrifter kring maxantal boende införs riskerar olikheterna mellan privat och kommunal verksamhet fortsatt vara stora samt öka över tid. Detta skapar en ojämlig tillgång till likvärdigt stöd, då stora gruppstorlekar påverkar kvaliteten i insatsen för den enskilde.

¹ Prop 1992/93:1559 s. 82

Riksförbundet FUB anser även att det allmänna rådet kring att fler än fyra barn och ungdomar kan bo tillsammans om syftet är att möjliggöra skolgång på annan ort fortsatt kan vara allmänt råd, under förutsättning att det i föreskrift regleras att antalet boende ska vara begränsat. Gällande det allmänna rådet om att barn och ungdomar som väsentligt skiljer sig åt i ålder och mognad i regel inte bör bo tillsammans, anser Riksförbundet FUB att detta bör regleras genom bindande föreskrift. Det är inte förenligt med barnets bästa att små barn bor tillsammans med tonåringar eller äldre ungdomar som befinner sig i helt olika livsfas och har väsentligt skilda behov av stöd, omsorg och miljö. Skillnader i ålder och mognad kan påverka barnets trygghet, möjlighet till utveckling och känsla av tillhörighet i boendet.

En sådan sammansättning kan även innebära säkerhetsrisker och ställer mycket stora krav på personalens möjligheter att tillgodose varje barns individuella behov och skapa en trygg och anpassad miljö för samtliga boende. Risker är annars att yngre barns behov får stå tillbaka eller att verksamheten präglas av kompromisser som inte är förenliga med barnets bästa. FUB anser därför att frågan är så central för barns trygghet och rättigheter att den inte bör lämnas till allmänna råd, utan regleras genom tvingande föreskrifter.

Behov av bindande föreskrifter

FUB anser sammanfattningsvis att regleringen behöver utformas så att den tydligt motverkar utveckling av institutionsliknande förhållanden inom bostad med särskild service för barn. Detta bör enligt FUB utan tvekan falla inom Socialstyrelsens bemyndigande. FUB har svårt att förstå Socialstyrelsens bedömning att institutionsliknande förhållanden inte skulle ha sådan påverkan på den enskildes hälsa och personliga säkerhet att området kan regleras genom bindande föreskrifter. Myndigheten har inte heller redovisat någon närmare motivering till denna bedömning.

FUB anser i första hand att de allmänna råden om institutionslik prägel samt att boende med särskild service för barn ska lokaliseras utan nära anslutning till andra boendeformer eller verksamheter behöver vara bindande föreskrifter. FUB anser även att det föreslagna allmänna rådet om att antalet boende i en bostad med särskild service för barn bör vara 2-4 barn behöver vara en bindande föreskrift.

I andra hand anser FUB att åtminstone den grundläggande principen om att en bostad med särskild service inte får ha institutionell prägel bör regleras genom bindande föreskrift. Närmare exempel på hur institutionell prägel kan motverkas kan därefter, om nödvändigt, utvecklas i allmänna råd. För närmare motivering samt redovisning av vad forskning visar gällande institutionslika förhållandens påverkan på hälsan, se FUB:s remissvar gällande förslagen till föreskrifter för bostad med särskild service för vuxna.

Om Socialstyrelsen bedömer att nuvarande bemyndigande inte medger bindande föreskrifter på området bör myndigheten tydligt redovisa skälen för detta. Regeringen bör i sådant fall skyndsamt se över Socialstyrelsens normgivningsbemyndigande så att myndigheten ges möjlighet att meddela bindande föreskrifter som säkerställer att bostad med särskild service för barn inte utvecklas i institutionsliknande riktning.

FUB:s förslag:

3 kap Bostadens utformning

1 § Bostaden ska utformas så att varje barn och ungdom som tillförsäkras en boendemiljö som är säker och trygg. Både inomhus- och utomhusmiljön ska vara anpassad utifrån varje persons behov. Varje barn och ungdom som bor i bostaden ska kunna påkalla personalens uppmärksamhet på ett enkelt sätt.

Allmänna råd

Bostaden bör utformas så att

- Alla utrymmen i bostaden är tillgängliga och kan användas utan svårigheter för den som är beroende av förflyttningshjälpmedel.
- Den stimulerar till aktiviteter och rekreation

Att leva som andra enligt 5 § LSS

2 § För att undvika en institutionsliknande miljö bör bostaden

- Inrymmas i ett område avsett för bostäder
- utformas och utrustas så hemlikt som möjligt.
- Lokaliseras utan nära anslutning till andra boendeformer eller verksamhet som bedrivs med stöd av LSS eller socialtjänstlagen (2025:400). Sådana verksamheter kan till exempel vara korttidsvistelse, bostad med särskild service för barn, daglig verksamhet eller särskilda boendeformer för äldre.

3 § I bostaden bör två till fyra barn och ungdomar bo. Om syftet är att möjliggöra skolgång på annan ort kan fler än fyra barn och ungdomar bo tillsammans, under förutsättning att var och en tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Barn och ungdomar som väsentligt skiljer sig åt i ålder och mognad bör i regel inte bo tillsammans.

4 kap Omvårdnad i bostaden

4 kap 1 § Val av bostad

Riksförbundet FUB motsätter sig att Socialstyrelsen föreslår att det nuvarande allmänna rådet om att den enskildes önskemål så långt som möjligt bör beaktas vid sammansättningen av gruppen i en gruppbostad tas bort. Socialstyrelsen motiverar detta bland annat med att flera aktörer uppgett att rådet är svårt att tillämpa, eftersom sekretess begränsar möjligheten att diskutera en inflyttande person med de boende.

FUB delar inte bedömningen att tillämpningssvårigheter utgör tillräckliga skäl för att ta bort det allmänna rådet. Tvärtom anser FUB, i likhet med IVO, att det finns behov av tydligare krav på kvalitet i samband med verkställighet av bostad med särskild service för barn. FUB ser risker med att barn i praktiken erbjuds den plats som råkar vara ledig, utan tillräcklig hänsyn till barnets behov, förutsättningar eller möjligheten att bo tillsammans med barn i liknande ålder och mognad. Om det allmänna rådet i 3 kap. 2 § om att barn och ungdomar som skiljer sig åt i ålder och mognad inte bör bo tillsammans istället regleras genom bindande föreskrift, bedömer FUB dock att behovet av motsvarande reglering i 4 kap. 1 § minskar.

FUB ser dock positivt på den föreslagna föreskriften om att nämnden inför verkställighet ska ta hänsyn till personer som, på grund av sin funktionsnedsättning, har svårt att ha många relationer och därför behöver bo med ett begränsat antal personer. Det är en viktig och välkommen reglering, inte minst för barn med intellektuell funktionsnedsättning. Den bindande föreskriften kan bidra till att stärka barnets rätt till en fungerande och trygg boendemiljö.

FUB anser dock att detta inte är tillräckligt. Det behövs även fortsatt vägledning kring kvalitativa aspekter av grupp sammansättning, exempelvis vad gäller ålder, stödbehov och olika typer av funktionsnedsättningar. Gruppens sammansättning har stor betydelse för trygghet, trivsel, kommunikation, delaktighet och möjligheten att fungera i vardagen. Även personalens möjlighet att ge ett individuellt anpassat stöd påverkas av hur boendet sätts samman.

4 kap 2-4 §§ Inflytande och medbestämmande

FUB ser mycket positivt på den nya föreskriften om att föreståndaren ska säkerställa att varje person får individanpassat kommunikativt och kognitivt stöd, information om insatsen samt stöd att framföra sina åsikter och utöva inflytande och medbestämmande.

FUB välkomnar särskilt att Socialstyrelsen tydligt lyfter att många personer som bor i bostad med särskild service har komplexa kommunikationsbehov och behöver stöd för att kunna uttrycka sin vilja och vara delaktiga i frågor som rör deras vardag och stödsatser. FUB instämmer i Socialstyrelsens resonemang om att bristande kommunikativt stöd, inklusive alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), riskerar att leda till bristande delaktighet, minskat självbestämmande och sämre kvalitet i insatsen.

I utredningar har det konstaterats att barn med IF inte hörs tillräckligt i frågor som rör dem. Att det finns en tröskel för att efterfråga barnets åsikt när barnet har en funktionsnedsättning framkommer i flera utredningar², bland annat inför att barnkonventionen skulle bli svensk lag. Att barn inte får uttrycka sina åsikter när det gäller LSS-insatser och att motiveringar till varför barnet inte har hörts saknas i många beslut anser utredaren i SOU 2016:19 vara anmärkningsvärt. Därför kommer det bidra positivt till barnets delaktighet att det regleras i föreskrift att barnet ska få information om genomförandet av insatsen samt uppmuntras att framföra sina åsikter. FUB ser därför även mycket positivt på att det uttryckligen framgår att stödet ska vara individanpassat. Bestämmelsen ligger väl i linje med LSS intentioner och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, där rätten till självbestämmande, delaktighet och möjlighet att uttrycka sin vilja är grundläggande utgångspunkter. FUB tillstyrker därför förslaget.

FUB ser positivt på att det införs ett bindande krav på att föreståndaren ska säkerställa att personalen har regelbunden kontakt med vårdnadshavare. Detta är viktigt för att möjliggöra delaktighet, inflytande och ett fungerande samarbete kring barnets stöd och vardag. FUB anser dock att bestämmelsen behöver förtydligas språkligt. Det är i nuvarande formulering oklart om det är vårdnadshavarens eller barnets inflytande och medbestämmande som avses. FUB anser att bestämmelsen bör utformas så att det tydligt framgår att kontakten

² Se bland annat Socialstyrelsen, ”Barnperspektiv i LSS-handläggning, En förstudie med fokus på arbetssätt och utvecklingsbehov”, artikel nr 2009-12-26 samt SOU 2016:19, Barnkonventionen blir svensk lag, s. 199 f.

med vårdnadshavare ska syfta till att stärka barnets delaktighet, inflytande och rätt till individuellt anpassat stöd.

4 kap 5 §

Vad som ingår i omvårdnaden

FUB ser positivt på de förtydliganden och tillägg som görs avseende omvårdnad i bostad med särskild service för barn. FUB välkomnar särskilt att Socialstyrelsen hänvisar till begreppsförklaringen och tydliggör att stödet även kan vara av vägledande natur. Detta bidrar till en bredare och mer ändamålsenlig förståelse av omvårdnadsbegreppet. Vidare välkomnar FUB att formuleringen ändras från enbart ”hjälp” till ”stöd och hjälp”, vilket tydliggör att omvårdnad inte ska tolkas alltför snävt eller enbart avse praktiska moment. För många personer handlar omvårdnad även om stöd i att förstå, orientera sig, fatta beslut och hantera vardagliga situationer.

4 kap 6 §

Planering av omvårdnaden

FUB ser positivt på att ansvaret tydligt läggs på föreståndaren.

FUB vill dock påpeka att det inte är säkert att den unge har en ställföreträdare. FUB anser därför att det bör förtydligas att den enskilde ska ges möjlighet att ha med en stödperson i kontakter och planering som rör insatsen. Detta kan till exempel vara en anhörig som stöttar den unge via fullmakt. Detta är särskilt viktigt eftersom enskildas rätt att ha med stödperson eller egenvalt ombud ibland ifrågasätts i praktiken.

4 kap 7 §

Utformning av omvårdnaden

Riksförbundet FUB tillstyrker förslaget på föreskrift.

4 kap 8 §

Polisanmälan

FUB ser positivt på att det införs ett förtydligat krav på att föreståndaren skyndsamt ska göra en polisanmälan vid misstanke om brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken. FUB välkomnar även att föreståndarens ansvar tydliggörs uttryckligen i föreskriften.

FUB ifrågasätter dock att bestämmelsen för barn är formulerad som att misstänkta brott ”bör” polisanmälas. FUB anser att misstanke om brott mot barn ska polisanmälas och att detta

därför bör regleras genom bindande föreskrift. FUB vill även framhålla att Socialstyrelsen inte fullt ut verkar ha beaktat att det i vissa fall kan vara vårdnadshavaren som misstänks ha begått brott eller att vårdnadshavaren av andra skäl kan vara olämplig att samråda med inför en polisanmälan.

4 kap 9 § Planering av omvårdnaden

FUB ser positivt på att bestämmelsen omfattar ”andra övergrepp” och inte enbart kränkningar. Begreppet övergrepp är vidare och omfattar bland annat fysiska, psykiska, sexuella, ekonomiska och digitala övergrepp samt försummelse. Formuleringen ger därmed ett mer heltäckande skydd för den enskilde.

FUB anser att barn har en särskilt skyddsvärd ställning och att det finns starka skäl att överväga ett utökat föreskriftskrav även vid misstanke om andra brott än de som omfattas av 3, 4 och 6 kap. brottsbalken. Om Socialstyrelsen inte bedömer att detta är möjligt bör det åtminstone tydliggöras i de allmänna råden att huvudregeln är att även andra misstänkta brott mot barn ska polisanmälas.

4 kap 10 § Hälsa

FUB ser positivt att verksamhetens ansvar att hjälpa barnet till kontakt med hälso- och sjukvård tydliggörs. Däremot behöver föreskrifterna även lyfta hur detta ska ske i relation till barnets vårdnadshavare. Det är av stor vikt att samarbete sker med vårdnadshavarna i samband med vårdbesök, då det är dessa som har det juridiska ansvaret att se till att barnet får den vård det behöver. Vårdnadshavarna behöver även kontinuerlig kännedom om barnets hälsotillstånd för att kunna bevaka att barnet får rätt vård. Det bör därför framgå av föreskriften att stöd gällande barnets besök i hälso- och sjukvård samt tandvård ska ske i samråd med barnets vårdnadshavare, om det inte är olämpligt.

Riksförbundet FUB ser positivt på att föreskrifterna innehåller att vägleda barnet eller ungdomen till hälsofrämjande levnadsvanor samt att detta ska utgå från barnets självbestämmande.

4 kap 11-12 §§ Egenvård

FUB noterar att förslaget i 7 § huvudsakligen innebär en hänvisning till den reglering som finns avseende egenvård. FUB anser dock att det inte är tillräckligt att enbart hänvisa till regelverket om egenvård. För att undanröja de oklarheter som finns bör det tydligt framgå att personalen ska ge den enskilde stöd med ordinerad egenvård i enlighet med gällande regelverk om egenvård. FUB bedömer att ett sådant förtydligande är särskilt viktigt eftersom Socialstyrelsen i konsekvensutredningen lyfter att reglerna om egenvård inte tillämpas i tillräcklig omfattning inom verksamheterna.

FUB ser en risk att enbart hänvisningar till annan lagstiftning leder till osäkerhet kring verksamheternas ansvar och den enskildes rätt till stöd i praktiken. Ett uttryckligt krav på att den enskilde ska få stöd med ordinerad egenvård skulle därför bidra till ökad tydlighet och en mer likvärdig tillämpning.

FUB vill även påtala att det bör lyftas in i bestämmelsen att egenvården bör ske i samråd med barnets vårdnadshavare. Dessa bör få kontinuerlig information och inflytande i den vård som ges till barnet.

4 kap 13 § samarbete

FUB ser positivt på att en ny bestämmelse om samarbete med myndigheter och andra relevanta aktörer införs. Samverkan mellan olika aktörer är ofta avgörande för att personer som bor i bostad med särskild service ska få ett samordnat och fungerande stöd.

FUB anser dock att bestämmelsen och konsekvensutredningen behöver förtydligas. I konsekvensutredningen hänvisar Socialstyrelsen till bestämmelsen om individuell plan enligt 10 § LSS och beskriver den som ett verktyg för samverkan mellan kommun och region när en person behöver insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. FUB vill påpeka att detta snarare beskriver samordnad individuell plan (SIP) enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, och inte individuell plan enligt LSS.

Det är därför oklart om bestämmelsen avser individuell plan enligt LSS eller SIP. FUB anser att detta behöver tydliggöras för att undvika tillämpningsproblem och olika tolkningar i verksamheterna. FUB vill även framhålla att både individuell plan enligt LSS och SIP bygger på den enskildes delaktighet och samtycke. Bestämmelsen kan därför inte ses som att

verksamheten ska initiera t.ex. en individuell plan, då detta är något som ska ansökas av den enskilde.

FUB anser därför att bestämmelsen bör omformuleras så att det istället framgår att verksamheten ska medverka till och stödja samarbete och samverkan utifrån den enskildes behov och önskemål. Det är viktigt att det tydligt framgår att samverkan inte får ske över huvudet på den enskilde eller utan dennes samtycke. FUB vill samtidigt understryka att individuell plan enligt LSS är ett viktigt verktyg för samordning, delaktighet och långsiktighet i stödet. Detta förutsätter dock att arbetet sker med respekt för den enskildes självbestämmande och integritet.

FUB vill även i detta sammanhang påpeka vikten av att samarbete med andra aktörer ska ske i samråd med barnets vårdnadshavare, om det inte är olämpligt. FUB vill även framhålla att vårdnadshavaren, enligt föräldrabalken, fortsatt har ansvar för barnets personliga förhållanden och rätt till omvårdnad, trygghet och god fostran även när barnet bor i bostad med särskild service enligt LSS.

5 kap 1-2 §§ Personalens kompetens

FUB ser mycket positivt på att Socialstyrelsen föreslår utökade och bindande krav på personalens kompetens i bostad med särskild service. FUB välkomnar särskilt att kompetenskraven nu regleras genom föreskrift och inte enbart genom allmänna råd. Detta är viktigt för att stärka kvaliteten, rättssäkerheten och likvärdigheten i insatsen.

FUB ser även positivt på att föreskriften tydliggör flera centrala kompetensområden som personalen behöver ha kunskap om för att kunna ge ett individuellt anpassat stöd. FUB anser dock att kompetenskraven behöver kompletteras ytterligare. Många barn och ungdomar som bor i bostad med särskild service för barn behöver kommunikativt stöd via exempelvis AKK. FUB föreslår därför att punkt 3 kompletteras så att det framgår att personalen ska ha kunskap om: ”barns och ungdomars fysiska, psykiska, sociala och kommunikativa behov”. FUB anser även att det bör tydliggöras att personalen ska ha kunskap om alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) samt om den enskildes individuella kommunikationssätt. Bristande kommunikativ kompetens riskerar annars att leda till minskad delaktighet, begränsat självbestämmande, sämre kvalitet i stödet och utmanande beteende.

FUB vill även understryka att barn som bor i bostad med särskild service för barn ofta har omfattande och komplexa stöd-, omvårdnads- och medicinska behov, där egenvård många gånger utgör en central del av det dagliga stödet. För att säkerställa en trygg och säker vård- och omsorgssituation är det därför av stor vikt att all personal som arbetar med barnet har tillräcklig kunskap om barnets individuella behov, ordinerad egenvård och hur denna ska utföras. Bristande kunskap hos personalen riskerar annars att få allvarliga konsekvenser för barnets hälsa, säkerhet och välbefinnande. Se mer om detta i FUB:s svar under de föreslagna föreskrifterna för egenvård.

FUB har även en språklig kommentar vad gäller punkt 6 (punkterna verkar ha blivit fel i förslaget då punkt 1-3 saknas). I förslaget anges att personalen ska ha kunskap om barns och ungdomars utveckling samt fysiska, psykiska och sociala behov. FUB anser att det bör anges att personalen ska ha kunskaper om ”barnens och ungdomarnas utveckling samt fysiska, psykiska, sociala och kommunikativa behov”, för att tydliggöra att det handlar om de individuella behoven hos de barn som bor i LSS-bostaden, inte barn och ungdomar generellt.

FUB:s förslag:

5 kap 2 § I en bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt 9 § 8 LSS ska personalen ha kunskaper om

1. Verksamhetens mål och arbetssätt
2. Konsekvenserna av de funktionsnedsättningar som barnen och ungdomarna har,
3. Barnens och ungdomarnas fysiska, psykiska, sociala och kommunikativa behov
4. Etiskt förhållningssätt och respektfullt bemötande, och
5. Hur utmanande beteende kan förebyggas

5 kap 4-5 §§ Föreståndarens och personalens kompetens

FUB ser positivt på att Socialstyrelsen inför en upplysningsbestämmelse som hänvisar till kraven på föreståndare i LSS-förordningen samt att kompetenskraven för föreståndare i bostad med särskild service för barn och ungdomar harmoniseras gentemot de föreslagna föreskrifterna för bostad med särskild service för vuxna. FUB understryker vikten av krav på

erfarenhet av liknande verksamhet eller arbete med målgruppen samt krav på personlig lämplighet.

FUB anser att det är särskilt viktigt att erfarenhet av målgruppen lyfts fram som ett centralt kompetenskrav. Erfarenhet av personer inom den målgrupp som bor i verksamheten är enligt FUB ofta mer betydelsefullt än enbart generell chefserfarenhet. Kunskap om målgruppens behov, kommunikation, stödbehov och vardagssituation är avgörande för att kunna leda verksamheten med god kvalitet.

FUB ser även positivt på att personlig lämplighet anges som krav. Detta kan bidra till bättre möjligheter att förhindra att olämpliga personer, som t.ex. tidigare bedrivit verksamhet med bristande kvalitet eller där det finns misstanke om oegentligheter, ges ansvar för verksamheten.

FUB har däremot inga invändningar mot att det allmänna rådet om högskoleutbildning omfattande minst 180 högskolepoäng fortsatt regleras genom allmänna råd.

5 kap 6-7 §§

FUB tillstyrker till viss del att den tidigare 5 § gällande de områden föreståndaren ska ha kunskap och kompetens inom tas bort. De flesta ansvarsområden, främst vad gäller personalens kompetens, flyttas och förstärks till övriga delar i föreskrifterna. FUB vill däremot lyfta att vissa delar tas bort helt. Framför allt har följande punkter inte motsvarighet i de föreslagna föreskrifterna:

- kommunens eventuella övriga krav på eller riktlinjer för vad som skall dokumenteras verkställs,
- rutiner finns för att hantera synpunkter och klagomål,
- verksamhetens resultat förmedlas till överordnade och politiker, och
- verksamheten utvecklas i takt med ändrad lagstiftning och nya forskningsresultat.

FUB vill särskilt lyfta behovet av att föreskrifterna tydligare reglerar verksamheternas ansvar för hantering av synpunkter och klagomål samt för att verksamheten utvecklas i takt med förändrad lagstiftning och nya forskningsresultat.

FUB får återkommande signaler om brister i hur synpunkter och klagomål från både enskilda och anhöriga tas emot, hanteras och följs upp inom verksamheter enligt LSS. En väl fungerande hantering av synpunkter och klagomål är en grundläggande förutsättning för kvalitet och möjligheten att upptäcka och åtgärda missförhållanden.

FUB anser därför att det bör framgå av föreskrifterna att verksamheten ska ha rutiner för att ta emot, hantera och följa upp synpunkter och klagomål. En sådan bestämmelse bör lämpligen placeras i 2 kap. om ledningssystem och kvalitetsarbete.

FUB vill även framhålla vikten av att verksamheterna utvecklas i takt med förändrad lagstiftning, nya forskningsresultat och utvecklad kunskap om målgruppen och stödinsatser enligt LSS. FUB ser därför negativt på att tidigare skrivningar om kompetens för att verksamheten ska kunna utvecklas i takt med forskning och förändrad lagstiftning föreslås tas bort.

Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av att verksamhet enligt LSS undantagits från begreppet socialtjänst i den nya socialtjänstlagen och därmed inte omfattas av motsvarande lagkrav på att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. FUB anser därför att föreskrifterna tydligare bör ställa krav på att verksamheten och personalens kompetens kontinuerligt utvecklas utifrån aktuell forskning, evidens och förändrad lagstiftning.

Nya kompetenskrav på personalen

FUB ser mycket positivt på de föreslagna skärpta kompetenskraven för personal i bostad med särskild service. FUB delar Socialstyrelsens bedömning att det finns betydande kompetensbrister inom området och ser positivt på att myndigheten nu föreslår bindande kompetenskrav. FUB ser även mycket positivt på att det införs krav på personlig lämplighet för personalen. Arbetet inom bostad med särskild service ställer höga krav på bemötande, respekt för självbestämmande, kommunikativ förmåga och förståelse för målgruppens behov. Personlig lämplighet är därför av stor betydelse för kvaliteten i stödet och den enskildes trygghet.

FUB välkomnar också kravet på att personalgruppen sammantaget ska ha den kompetens som krävs för att tillgodose varje enskild persons behov av stöd och omsorg. Detta ligger väl i linje

med LSS intentioner om individuellt anpassade insatser. FUB anser att höjda kompetenskrav är nödvändiga för att säkerställa god kvalitet, rättssäkerhet och ett professionellt stöd till personer med omfattande och ofta komplexa stödbehov. Förslaget kan även bidra till att höja yrkets status och på sikt förbättra förutsättningarna för kompetensförsörjning inom området. FUB vill även framhålla vikten av kontinuitet i personalgruppen. Många personer som bor i bostad med särskild service för barn är beroende av trygga och långsiktiga relationer till personalen. Verksamheterna bör därför beakta barnens behov av kontinuitet och undvika omfattande personalomsättning eller att hela personalgrupper byts ut med tanke på de nya kraven, eftersom detta kan påverka trygghet, kommunikation och kvalitet i stödet negativt.

Vidare ser FUB positivt på förslaget att minst en fjärdedel av personalen ska ha minst ettårig eftergymnasial utbildning. FUB anser dock att det bör förtydligas att utbildningen ska vara *relevant* för arbete inom bostad med särskild service och målgruppen enligt LSS. Utan ett sådant krav finns en risk att utbildningar utan koppling till verksamhetens innehåll och målgrupp ändå anses uppfylla föreskriften. FUB anser därför att föreskriften bör kompletteras så att det framgår att personalen ska ha: ”relevant ettårig utbildning på eftergymnasial nivå”. I det allmänna rådet bör stödpedagogutbildning eller *likvärdig kompetens* anges tydligare som normerande kompetensnivå.

FUB:s förslag

5 kap 7 § Den övriga personalens sammantagna kompetens vad gäller utbildning och erfarenhet ska ge förutsättningar för att tillgodose de specifika behov av omvårdnad och service som varje enskild i bostaden har. Utöver föreståndaren ska minst en fjärdedel av den personal som ger omvårdnad och service ha minst en ettårig relevant utbildning på eftergymnasial nivå.

Allmänna råd

Den eftergymnasiala utbildningen bör vara en stödpedagogutbildning eller annan likvärdig utbildning

5 kap 8 § Introduktion

FUB ser mycket positivt på att det införs ett uttryckligt föreskriftskrav om att föreståndaren ska säkerställa att personalen får den introduktion som behövs för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. I nuvarande reglering saknas sådana tydliga krav.

FUB välkomnar även att Socialstyrelsen kompletterar föreskriften med allmänna råd om introduktionens innehåll. En god introduktion är en viktig förutsättning för att personalen ska kunna ge ett tryggt och individanpassat stöd.

Det är särskilt viktigt att introduktionen omfattar kunskap om LSS intentioner, självbestämmande, kommunikation och den enskildes individuella behov och förutsättningar.

5 kap 9 §Handledning och kompetensutveckling

FUB ser mycket positivt på att det införs ett bindande krav på att föreståndaren ska säkerställa att personalen får den handledning och kompetensutveckling som behövs för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. FUB välkomnar särskilt att regleringen går från att enbart ställa krav på att föreståndaren ska ha tillräcklig kunskap och kompetens för att ansvara för handledning och kompetensutveckling till att det faktiskt ställs krav på att detta genomförs i verksamheten. FUB vill understryka att tillgång till handledning och kompetensutveckling är avgörande för kvaliteten i stödet. Socialstyrelsens lägesrapport 2026 visade att endast 41 procent av alla enheter fick kontinuerlig handledning. Det är därför många verksamheter som idag saknar tillräcklig handledning och kompetensutveckling för personalen, vilket riskerar att påverka kvaliteten i insatsen negativt. FUB tillstyrker därför förslaget

5 kap 10 § Bemanning

FUB ser positivt på att det införs ett bindande krav på att föreståndaren ska vara närvarande i sådan utsträckning att arbetet kan organiseras och ledas så att den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor. Förslaget är ett viktigt steg mot ett mer närvarande ledarskap inom bostad med särskild service för barn.

FUB delar Socialstyrelsens bedömning att det finns problem med att en och samma person i vissa fall förestår ett stort antal verksamheter, ibland geografiskt utspridda över landet. Ett närvarande ledarskap är avgörande för kvalitet, kontinuitet, arbetsledning och verksamhetens möjlighet att tillgodose den enskildes individuella behov.

FUB ser samtidigt en risk att den föreslagna bestämmelsen blir alltför öppen och svår att tillämpa i praktiken. Det finns därför behov av tydligare vägledning kring vad som ska anses utgöra tillräcklig närvaro.

FUB anser i första hand att det bör införas en bindande begränsning av hur många verksamheter en föreståndare får ansvara för. I andra hand bör ett högsta antal verksamheter framgå av allmänna råd. FUB bedömer att en föreståndare som huvudregel inte bör ansvara för fler än två verksamheter, eftersom detta är en förutsättning för ett närvarande och kvalitativt ledarskap.

FUB delar inte Socialstyrelsens bedömning att administrativa stödfunktioner i sig motiverar att någon begränsning inte införs. Administrativt stöd kan inte ersätta behovet av närvarande ledarskap och tillräcklig kännedom om verksamheten och de personer som bor där.

FUB anser även att det bör förtydligas att föreståndarens närvaro ska omfatta de tider då de boende faktiskt vistas i bostaden. För att kunna leda verksamheten med god kvalitet behöver föreståndaren ha tillräcklig kännedom om de enskildas behov, vardag och stödsituation, vilket förutsätter faktisk närvaro i verksamheten tillsammans med både boende och personal.

FUB ser därtill risker med att det inte finns några begränsningar för föreståndaren att förestå flera olika typer av verksamheter samtidigt. Att leda en verksamhet för barn och unga enligt SoL och samtidigt förestå en bostad för vuxna enligt LSS ställer stora krav på kompetens och lämplighet. Det finns också en överhängande risk att arbetssätt överförs mellan verksamheterna, trots att de är utformade utifrån en viss lagstiftning och målgrupp. Riksförbundet FUB anser därför att ett allmänt råd bör läggas in rörande att föreståndaren som regel inte bör förestå verksamheter till skilda målgrupper samtidigt.

FUB:s förslag

Bemanning

5 kap 10 § Den som förestår verksamheten ska vara närvarande i tillräckligt stor utsträckning för att kunna ansvara för att arbetet organiseras och leds så att den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Allmänt råd

En och samma föreståndare bör som regel inte ansvara för verksamheter med skilda målgrupper samtidigt.

5 kap 11 §

FUB ser mycket positivt på att det införs bindande krav på att bemanningen ska vara tillräcklig för att tillgodose varje enskilds behov av omvårdnad, trygghet och säkerhet dygnet runt samt möjlighet till fritids- och kulturaktiviteter.

FUB välkomnar särskilt att kravet på trygghet och säkerhet dygnet runt tydliggörs i föreskrift. Bestämmelsen är viktig för att motverka neddragningar av bemanning, särskilt under kvälls- och natttid, som riskerar att påverka den enskildes trygghet, säkerhet och möjlighet att få stöd vid behov. Detta är något som FUB får kontinuerliga rapporter från medlemmar kring.

6 kap 2 §

FUB ser mycket positivt på att det införs bindande krav på att uppföljningen av insatsen ska omfatta om den enskilde får tillgång till hälso- och sjukvård samt tandvård, liksom hur den enskilde ges möjlighet att utöva självbestämmande.

FUB välkomnar särskilt att självbestämmande lyfts fram i föreskrift, inte minst mot bakgrund av behovet att motverka tvångs- och begränsningsåtgärder inom verksamheterna. Det är även mycket positivt att tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård tydliggörs som en del av verksamhetens ansvar att följa upp.

I utredningar har det konstaterats att barn med IF inte hörs tillräckligt i frågor som rör dem. Att det finns en tröskel för att efterfråga barnets åsikt när barnet har en funktionsnedsättning framkommer i flera utredningar³, bland annat inför att Barnkonventionen skulle bli svensk lag. Att barn inte får uttrycka sina åsikter när det gäller LSS-insatser och att motiveringar till varför barnet inte har hörts saknas i många beslut anser utredaren i SOU 2016:19 vara anmärkningsvärt. Därför bör det även vara centralt i uppföljningen hur barnet får komma till tals. FUB föreslår därför att detta regleras i föreskriften.

FUB anser däremot att det är anmärkningsvärt att det endast föreslås som allmänt råd att uppföljning ska ske regelbundet och med utgångspunkt i genomförandeplanen. Regelbunden uppföljning är en grundläggande förutsättning för att säkerställa kvalitet, rättssäkerhet och att

³ Se bland annat Socialstyrelsen, ”Barnperspektiv i LSS-handläggning, En förstudie med fokus på arbetssätt och utvecklingsbehov”, artikel nr 2009-12-26 samt SOU 2016:19, Barnkonventionen blir svensk lag, s. 199 f.

stödet anpassas efter den enskildes aktuella behov. Om kravet enbart regleras genom allmänna råd finns en risk för stora variationer i hur och när uppföljning genomförs. FUB anser därför att det bör framgå av föreskrift i en ny paragraf att uppföljning ska ske regelbundet. FUB anser att uppföljningen bör göras med utgångspunkt i den enskildes individuella plan och från nämndens uppdrag till utföraren, genomförandeplan eller motsvarande.

FUB:s förslag

6 kap 3 § Uppföljningen bör göras regelbundet och med utgångspunkt från nämndens uppdrag till utföraren eller från en genomförandeplan eller motsvarande. Barnet ska, om det inte strider mot barnets bästa, komma till tals i uppföljningen.

För Riksförbundet FUB

Christina Heilborn
Förbundssekreterare